

Kepes András
VILÁGKÉP

MIVÉ LETT A VILÁG?

Gyerekkoromat keresem a Földközi-tenger partján, a libanoni fővárosban. Csavargok a fehérlő bérházak, a sós, tengeri levegőn foszladozó paloták és a bombák szaggatta telkek közt tekerő utcákon. Bejrút alaposan megváltozott azóta; egykori utcánkat sem találok. Nyolcéves voltam akkoriban, főként autóval közlekedtünk, a várost a fecskeszárnyú Buick ablakán át felvillanó emléképekben őrzöm. Most élvezem, hogy gyalogosan rogom az utcákat, ülök a tengerparti sétány kávéházaiban, nézem a vízből kiemelkedő cukorsüveg sziklákat, fürkészem az emberek arcát, és belesek a zsúfolt arab üzletekbe.

Egy földbe süllyedt, félhomályba bukó antikvárium ajtaján át arabeszkkal díszített, sárgult könyvektől roskadó polcokra látni. A pult mögött barázdált arcú öregember áll, feje búbján fehér horgolt sapka. Egy antikvárius biztosan jól ismeri a várost, gondolom, de tévedek; ő sem tudja,

merre van a Rue Ibrahim Hourani, ahol laktunk. „A telefonszámunkra is emlékszem” – mondom, hátha az segít. Franciául beszélünk, de arabul szakadnak fel belőlem a számok emlékfoslányai: „ohádasrintnensetmijotméni” – ahogy annak idején a szüleim kisgyerekként belém verték, hogy értesíteni tudják őket, ha eltévednék. Magam is meglepődöm, hogy az öreg megért, és komoly arccal tárcsázni kezdi a számot. Hirtelen átvillan az agyamon a képtelen ötlet, hogy apám veszi fel a telefont a vonal túlsó végén, vagy inkább a túlvilágról – hiszen már rég nem él szegény. Emlékeimben fél évszázadot ugrom vissza az időben; apám fiatalabb, mint most én, fehér lenöltönyben, ingben, nyakkendőben ül az irodájában. A menyegyzeten, a feje fölött ventilátor kavargatja a lusta levegőt. Josephine, az arab alkalmazott a konyhában azzal rémisztget engem és a nővérem, hogy előttünk nyomkodja zsíros orrából a mitesszereket. Elborzadva nézzük, hogyan tör fel ujjai közt a sárgásfehér gejjír. Anyám udvariasan magázza Josephine-t, aki tegezi anyámat, mert franciául nem tud magázni; az urak egész életében tegeztek, csak ezt a nyelvtani formát ismeri. Azt a szót, hogy *cseléd*, szüleim szájából sosem hallottam, nálunk nem volt szitokszó a paraszt vagy proli, mert

a földművest, a munkást, az alkalmazottat tisztelni kell. Josephine fehér köténykés fekete ruhát visel, kezében ezüsttálca, apró csészében gőzölgő kávét visz apámnak. Apám a csillogó üveglappal fedett, hatalmas íróasztal mögött ül, füléhez illeszti a fekete bakelitelefont, és magas homlokát ráncolva hallgatja fiát – a jövőből.

„Ez csak hat szám – mondja az antikvárius, kibillentve az emlékezésből. – Bejrútban már régóta hét számjegyűek a telefonszámok” – teszi hozzá. „Rue Ibrahim Hourani – dörmögi még maga elé elgondolkodva –, az is lehet, hogy már a környéket sem találja, az elmúlt években sok kerületet szétbombáztak.”

Amikor Bejrútba mentünk, Budapesten néhol még föl-fölropogtak a fegyverek, de már eltűntek az utcákról a nemzeti lobogós teherautókról in-tegető fegyveres szabadságharcosok, és a szétlőtt körtérről is elvitték a szovjet katona holttestét, ami napokig feküdt az egyik bolt bejáratánál. Az emberek hosszú sorokban váraoztak kenyérre, húsrá. Éppen kimenőn voltunk nővéremmel nagybátyámék lakásában a Gellért-hegyi intézetből, ahol – míg szüleink külföldön dolgoztak – második éve túszként tartottak bennünket: „Nehogy elfelejtsenek hazajönni!” – hangzott a kor sajátos

humorába csomagolt fenyegetés. A földön játszottunk nővéremmel és unokaöcsémmel. Apám néhány napra érkezett haza egy konferenciára; és úgy döntött, kiszabadít bennünket a kollégiumból. Feldúltan rontott a lakásba. „Megyünk Libanonba!” – kiáltotta izgatottan. Pannit és engem úgy, ahogy voltunk, kopott mackóruhában, a kezünknel fogva húzott a gangon, rohantunk le a lépcsőn. A ház előtt már idegesen dudált a sofőr, a szabaddulás ígérete zúgott a motorban, összecsdültek az emberek az utcán, és próbáltak fölkapaszzkodni a zsúfolt buszra, könyörögtek, vigyék őket is külföldre! Nyugatra! Ki innen, ebből az újra megszállt, szétlőtt városból, a reménytelen, szürke szomorúságból!

Éjszaka már a jugoszláviai Szabadkán etettek, nyugtattak ismeretlen, jó szándékú parasztemberek, és a tisztaszobában apánk idegen illatú, puha dunyhával takargatott.

Bejrútban a repülőtérről egyenesen a Soukba, a bazársorra mentünk. Új ruhát, új cipőt kaptunk, a mackóruhát és a félretaposott cipőket ott hagytuk a boltban. „Égesse el!” – mondta anyám az együtt érző arab boltosnak, aki vásárlás közben az addig bűnösnek tartott itallal, Coca-Colával

kínált. Bámultam a sikátorok hömpölygő forgatagát, a török sipkás boltosokat, a lefátyolozott asszonyokat, hallgattam a bábeli szimfóniát: a müezzin énekét, a kávéházakból kiszűrődő lágy, édes-bús zenét, az arab és francia nyelvű társalgást. Nagyokat szippantottam a fűszerek, a friss lepénykenyér, a pörkölt kávé és a báránysült illatából. Új színekkel, új hangokkal, új szagokkal, új ízekkel ismerkedtem. Ez volt az első találkozásom egy idegen kultúrával, és mindjárt a világ egyik legszínesebb városában, „Közel-Kelet Párizsában”, ahogy Bejrútot – a föníciai, görög és oszmán történelmi alapokra épülő, arab és a keresztény kultúra nagyvilági kavalkádját – annak idején nevezték. Hogy aztán a különböző hitek, hagyományok, szokások, viselkedésformák és értékek végigkísérik az életemet.

Egykori iskolámat könnyen megtalálom. Az Al Husseinről némi útbaigazítással felbaktatok a Collège Protestant Français kapujához. Iskolaszünet van. A csöngetésre kövérkés portás jön a rácsos kapuhoz, illedelmesen nevetgél, amikor hallja, hogy valamikor én is oda jártam, és szívesen körülnéznék. Kérdezi, elkísérek-e, de aztán könnyedén beleegyeznek, hogy egyedül bóklásszak